

דפים קמח — קמט

רמח. מה דין הלשונות דלהלן במתנת שכיב מרע?

א. יטול; יזכה; יחזיק; יקנה.

ב. ינחל; יירש.

ג. יהנה בהם (— בנכסים); יראה בהם; יעמוד בהם; ישען בהם.

א-ב. אמר רב ששת: יטול ויזכה ויחזיק ויקנה — כולם לשון מתנה הם.

במתנתא שנו אף יחסין (= ינחל) וירת [ו'פול'] — לשון ירושה הוא. עפ"י פוסקים] — בראוי ליורשו, ורבי יוחנן בן ברוקא היא, שיכול אדם להנחיל לראוי ליורשו.

א. לשון הנחת נכסים ועזיבה — מועילה. ויש מי שחלק. לשון חלוקה — מועילה. (ע' במובא לעיל

קכט).

ב. בבבלי, נחלקו דעות הראשונים (כאן ולעיל קכח) האם מועיל קנין בלשון 'יטול' 'יחזיק' אם לאו.

ג. נסתפקו בלשונות אלו, האם משמשות לשון מתנה לכל נכסיו, אם לאו. 'תיקו'.

דף קמט

רמט. מה הדין במקרים דלהלן?

א. שכיב מרע שמכר כל נכסיו, ועמד.

ב. שכיב מרע שהודה על ממון שבידו ששייך לפלוני.

א. שכיב מרע שמכר כל נכסיו — אמר רב יהודה אמר רב: אם עמד — אינו חוזר. ופעמים אמר: אם עמד

— חוזר. ואין כאן סתירה; כאן מדובר כשדמי המכירה קיימים בעין, וכאן כשפרעם בחובו.

א. רשב"ם פרש שכשהדמים בעינם — חוזר, שלכך השאירם אצלו כדי שאם יעמוד יחזור. ואם

פרעם בחובו — שוב אינו חוזר (וכן פסק הרמב"ם זכיה ט, כא). ויש מפרשים להפך: כשהמעות

אצלו אינו חוזר, כדין שייר קרקע כלשהו, אבל כשפרעם בחובו — חוזר.

ב. כתבו ראשונים: אין מועילה מכירת שכיב מרע אלא בקנין [ולאלתר], ולא באמירה גרידא.

ב. שכיב מרע שהודה — הוכיחו ממעשה דרבא ואיסור גיורא שהודאתו מועילה ונקנה הממון לזה שהודה לו.

(רשב"ם פירש שהנידון היה שמא אין כוונתו אלא שלא להשביע את בניו. וכתב על פי הסוגיא

בסנהדרין (כט), שלא אמרו הודאתו הודאה אלא במודה על ממון מסוים ששייך לפלוני, אבל

האומר חייב אני לפלוני [ואין לאותו פלוני שטר. ע' להלן קעה.] — פטורים הבנים מלשלם,

שעשוי אדם שלא להשביע את בניו.

והתוס' סוברים שאין לחלק בכך, ומפרשים שהנידון היה בשכיב מרע שעמד, האם חוזר כדין

מתנת שכיב מרע, או שמא דינו כמתנת בריא ואינו חוזר. ופשטו שאינו חוזר (וכן נקטו הפוסקים).

[ואין אומרים 'שלא להשביע את בניו' אלא כשמת, אבל אם עמד הלא אומר בעצמו שבדרך

קניה אמר כן ולא כדי שלא להשביע את בניו. מהרש"א. ומשמע לכאן שאם טוען לא אמרתי אלא כדי

שלא להשביע את בני — אין הודאתו הודאה. [ואעפ"כ אינו נאמן עתה ב'מגו' לומר לא נתכוונתי להקנות על

דעת שאעמוד, לפי ש'מתנת בריא' היא ואין הולכים אחר כוונתו]. ואפילו אם מת, נראה שאנו טוענים כן לירשים. עפ"י תוס' קעד סע"ב).

רנ. מי שהפקיד מעות אצל חברו, כיצד יכול להקנות פקדונו לאחרים? מה הדין בכריא ובשכיב מרע, במי שיש לו יורשים ובמי שאין לו?

המפקיד מעות אצל חברו ורוצה להקנותן לאחר, יכול להקנותן אגב קרקע שיש לו (להלכה שאין צריך שיהיו המטלטלין צבורים ומונחים על גבי הקרקע וע' קדושין כז). ולדברי התוס' יכול אף להודות שיש לו קרקע אעפ"י שאין לו, ולהקנות אגבה). וכן יכול להקנותן ב'מעמד שלשתן' — כלומר המוכר הקונה ומי שהפקדון אצלו. וכן יכול להקנות על ידי 'הודאה', שאומר שאותן מעות שייכות לפלוני. היה המפקיד שכיב מרע — יכול ליתנן אף באמירה בעלמא 'תנו לפלוני', שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים. ומבואר בגמרא שאם היה גר שאין לו יורשים ובא להקנותן לבנו, אינו יכול ליתנן במתנת שכיב מרע, שכל מי שאינו בירושה אינו במתנת שכיב מרע, אלא במעמד שלשתן או בהודאה בלבד. א. יש אומרים: דוקא בנתינה לאדם שהיה ראוי ליורשו אמרו כן, שאם אינו בירושה מפני שהוא גר, אינו במתנה זו, אבל לאחרים יכול ליתן ב'מתנת שכ"מ' (עפ"י רה"ג, רי"ף, רמב"ם וסמ"ג. וכ"פ בשלחן ערוך). ויש חולקים (עפ"י ראב"ד ורא"ש, וכ"ה בטור וברמ"א). ב. יש יורשים לנותן, ואין יורשים למקבל — מועילה מתנת שכיב מרע (תוס').

דפים קמט — קנ

רנא. מהו שיעור השיור במתנת שכיב מרע לענין זה שאם עמד מחלי אינו חוזר?

תנן, שייר קרקע כל שהוא — מתנתו קיימת. ופרש רב יהודה אמר רב: קרקע כדי פרנסתו. ורב ירמיה בר אבא אמר: (אפילו. רשב"ם) מטלטלין כדי פרנסתו. וכן נקט רבי זירא. וכן אמר רבא אמר רב נחמן (קנ:).

רב יוסף הקשה על כך ממשמעות לשון המשנה 'קרקע כל שהוא'. ואביי תירץ הלשון והוכיח שלשון 'קרקע' אינה בהכרח ממצעט מטלטלין, וכן 'כל שהוא' יכול להיות שיעור מסוים. (וכן יש הרבה בתלמוד, לשון 'כל שהו' שיש לו שיעור. שו"ת הרשב"א ח"א סג). [ורב יוסף סובר שלעולם 'קרקע' ו'כל שהוא' דוקא, מלבד במקום שיש סיבה לכך שנקט התנא לשונות אלו, כגון אגב הרישא וכיו"ב]. הרי"ף כתב שלהלכה אפילו שייר פחות מכדי פרנסתו אינו חוזר, שכן נראה מדברי רבא בשם רב נחמן. ויש חולקים (ערא"ש; חו"מ רג, ד).

דף קנ

רנב. העבדים, האם דינם כקרקעות או כמטלטלין להלכות השונות?

אף על פי שעבדים הוקשו לקרקעות לדיני תורה, לענין דיני קנינים ושבועות וכו' (ע' קדושין ז כב ועוד), נסתפקו בגמרא לענין לשון בני אדם (רשב"ם) והלכות שמדרבנן (עתוס') האם דינם כמטלטלין או כקרקעות, ורצו להוכיח שדינם כמטלטלין, ודחה רב אשי ההוכחות.